

Györffy
Eszter

„Más övez fel téged...”

Id. Benczúr László evangélikus egyetemi lelkész szolgálata 1950–1953 között

Dezséry László (1914–1977), akinek másfél évtizedes egyetemi lelkési szolgálatáról jelent meg írásom a *Credo* hasábjain (GYÖRFFY 2011), 1949-ben történt bányakerületi püspökké választása után is szívügyének érezte az egyetemi missziót, gondoskodott arról, hogy amíg csak a politikai helyzet engedi, az egyetemisták között lelkipásztor szolgáljon. Barátját és szolgatársát, id. Benczúr Lászlót (1915–2008) nevezte ki egyetemi lelkipásztornak.

BENCZÚR László nyugdíjas éveiben több önéletrajzi jellegű összegzést készített (1988; 1992; 1996): az egyiket „*Más övez fel téged*” címmel publikálta a *Lelkipásztorban*, a másik pedig saját kiadásában megjelent öninterjúja „... *et nos mutamur...*” címmel. 1988-ban főleg a családi élményeiről mesélt Emese unokájának. Önéletrajzaiban főleg gyermekkoráról, tanulmányairól, vallásanári szolgálatáról beszélt, illetve püspöki titkárként töltött éveiről és a püspökökhöz fűződő kapcsolatáról. Benczúr László 1949 és 1953 között volt egyetemi lelkész, és egyben a Luther Márton Intézet igazgatója is. Erről a három esztendőről ritkán írt, inkább csak említés szintjén: ez az időszak kevésbé ismert fejezete a lelkipásztor hosszú életének. Pedig evangélikus egyetemi lelkési szolgálata nagy jelentőségű volt, mert ebben az időszakban a fiatalokkal, különösen a leendő értelmiséggel az evangélikus egyház hivatalosan már nem foglalkozhatott. Benczúr László a Luther Márton Intézet igazgatása kapcsán nemcsak az egyetemistákat és a főiskolásokat pásztorolta, hanem az evangélikus egyház nem lelkési (laikus) munkatársainak képzésével is foglalkozott. Egyetemi lelkési szolgálata és személye hosszú távú hatással volt az evangélikus értelmiségre. Sőt otthonában odaadással folytatta az egyetemisták közötti missziót 1953 után is, amikor már püspöki titkárként szolgált.

Id. Benczúr László lelkipásztorral 2002-ben több alkalommal is találkoztam, amikor az egyetemi misszió történetéről írtam a szakdolgozatomat (GYÖRFFY 2003). Öröm volt vele beszélgetni szolgálatáról. (A rá vonatkozó dokumentumokat az Evangélikus Országos Levéltárban őrzik.¹)

Az egyetemi misszió előzményei a magyar evangélikus egyházban

Az értelmiség képzésének helye az egyetem. Az utóbbi fél évszázadtól eltekintve az egyetemi hallgatók száma és aránya nem volt jelentős a társadalomban: szűk réteget alkotott, hatása mégis olyan volt, mint a sónak az ételben. Jézus felelősségteljes viselkedést vár az értelmiségtől (így tehát az egyetemi fiatalságtól is): „*Ti vagytok a föld*

¹ Benczúr László egyetemi lelkési szolgálatából és a Luther Márton Intézetben végzett munkájából megmaradt iratok az Evangélikus Országos Levéltárban: EOL, Benczúr-hagyaték, 4. d.

sója, ha pedig a só megízetlenül, mivel lehetne ízét visszaadni? Semmire sem való már, csak arra, hogy kidobják, és eltámasszák az emberek. [...] Úgy ragyogjon a ti világhosszatok az emberek előtt, hogy lássák jó cselekedeteiteket, és dicsőítsék a ti mennyei Atyákat.” (Mt 5,13.17) A só nemcsak ízt, jelleget ad az ételnek, hanem tartósítja, megóvja a romlástól. Az egyetemista, értelmiségi réteg küldetése is hasonló a társadalomban: meghatározza nemzetének életét, és prófétai szerepet tölt be. Az az értelmiség, amelyik nem teljesíti küldetését, hogy só legyen, elveszíti önmagát, országát és egyházát is.

A 20. század első felében hazánkban – annak ellenére, hogy több mint hatvan felsőoktatási intézmény működött – a hallgatói létszám európai viszonylatban alacsony volt. A két világháború között Klebelsberg Kunó (1875–1932) kultuszminiszternek köszönhetően a magyar felsőfokú oktatás az európai középmezőnybe került (LADÁNYI 1999, 12. o.). Ebben az időszakban az evangélikus felekezetű egyetemi és főiskolai hallgatók létszáma nagyjából megfelelt a lutheránusok országos számarányának. A trianoni békediktátum utáni években az evangélikus egyház többszörösen is kisebbségi helyzetbe került: a lakosság megközelítően 6 százaléka vallotta magát evangélikusnak – ugyanakkor az egyetemi hallgatók között az evangélikus felekezetűek száma a népességen belüli arányhoz képest nagyobb volt (7–9 százalék) (KIRÁLY 2009, 64–65. o.).

Az első világháborút követő zavaros politikai években az értelmiség politikai, illetve hitbéli elköteleződése hatással volt a magyar közéletre. Az 1920-as évek nyomorúságos körülményei között, áldozatok árán továbbtanuló fiatalság nyitotta és egyben érzékennyé vált a szélsőséges politikai áramlatokra, amelyek az 1930-as években hazánkban is egyre erősebben éreztették hatásukat. A jobb- és baloldali szélsőséges politikai nézetek hangúlyosabban befolyásolták az egyetemistákat, a fiatal értelmiségieket, mint a kevésbé iskolázottakat. A korabeli (egyházi) sajtóban azonban inkább a baloldali veszélytől óvták az ifúságot. A Tanácsköztársaság egyházellenes fellépése után ez persze érthető volt. A fiatal értelmiség szélsőséges politikai nézetek felé fordulása mellett legalább ugyanolyan gondot okozott, hogy sok hallgató az egyetemi évei alatt elszakadt egyházától. Egyrészt, mert az ígértetéseket és az egyház tevékenységét nem tartották hitelesnek, másrészt megélhetési gondjaik miatt is hitehagyottá és közönyössé váltak.

Mindezek indokolták, hogy az evangélikus egyház vezetői kiemelten foglalkozzanak az egyetemistákkal és a főiskolásokkal, ennek ellenére a misszióknak ez az ága később vált hivatalosan is elismertté az evangélikus egyházban.

A Luther Otthon szerepe az evangélikus egyetemi misszió történetében

A Luther Otthon, a későbbiekben pedig a Luther Márton Intézet az evangélikus főiskolások és egyetemisták közötti misszió egyik legfontosabb helyszíne volt.²

1902-ben az evangélikus egyetemes közgyűlés jóváhagyásával báró Prónay Dezső (1848–1940) egyetemes egyházi és iskolai felügyelő megvásárolta az Üllői út és a Szentkirályi utca sarkán fekvő épületet, hogy abban helyet kapjanak az evangélikus egyház intézményei.³ Az ingatlan főleg az egyetemes egyház céljait szolgálta, a földszinten helyezték el az országos levéltárat, az emeleten irodákat, imatermet alakítottak ki. 1908-ban az egyetemes közgyűlésen határoztak arról, hogy az új székházban Luther Otthon néven kollégiumot nyitnak a fővárosi egyetemeken

² A Luther Otthon történetét röviden CZENTHE – ZOMBORYNÉ BAZSÓ 2006 alapján ismertetem.

³ A Magyarországi Evangélikus Egyházegyetem közgyűlési jegyzőkönyve, 1902. 5. pont. EOL.

és főiskolákon tanuló evangélikus ifjak számára.⁴ Az otthon 1909. október 1-jén nyílt meg⁵ az Üllői út 24.-ben az I. és II. emeleten, valamint néhány földszinti helyiségben összesen huszonhét szobával ötven diák részére. A kollégium igazgatója Góbi Imre lett.⁶ Az intézmény jelmondata így hangzott: „Lutheránus mindhalálig, magyar sírunk bezártáig.” (SZEKERES–HURSÁN 1995) Az 1924/1925-ös tanévtől naponta áhítatokat tartottak az imateremben, vasárnaponként az egyetemisták istentiszteletén az otthon lakói is részt vettek. Ezeken az alkalmakon meghívott igehirdetők szolgáltak, többek között Benczúr László is.⁷

Benczúr László (1953)

Az otthon a II. világháború éveiben is működött, az ostrom idején az épület több helyen megsérült. Az 1945/1946-os tanévben az internátus újra teljes létszámmal nyílhatott meg. A „fordulat évében” az egyházi intézmények többségét bezárták, de az otthont egyelőre nem. Azonban 1948 augusztusában az evangélikus egyház vezetőit, köztük az Üllői úti intézmény igazgatóját, Vargha Sándor egyetemes főtitkárt is letartóztatták (CZENTHE – ZOMBORYNÉ BAZSÓ 2006). A következő évben az egyetemes egyház közgyűlése – részben anyagi okokra hivatkozva – megszüntette a Luther Otthont mint egyetemi és főiskolai internátust. 1949. június 30-án bezárták.⁸

Az evangélikus egyház számára az intézmény több volt, mint egyetemi kollégium, „szellemi fészke volt az evangélikus értelmiségnek, felkészítője az egyház világi vezetésében való részvételre, az evangélikus középosztály szellemiségét szolgálta.” (SZEKERES–HURSÁN 1995)

Utódja, az ugyanitt megnyílt Luther Márton Intézet elsődleges célja már nem az volt, hogy szállást biztosítson egyetemisták számára, hanem hogy az evangélikus lelkésztovábbképzésnek és a laikusok képzésének helyet adjon.

A Luther Márton Intézet alapítása

A Luther Márton Intézet megnyitását Reök Iván (1894–1967) egyetemes egyházi és iskolai felügyelő, valamint Groó Gyula (1913–1989) főtitkár kezdeményezték.⁹ Az evangélikus egyház püspökei körlevelükben így hívták fel a gyülekezetek figyelmét az új intézetre: „A Magyarországi Evangélikus Egyházegyetem a volt Luther Otthon helységeiben »Luther Márton Intézet« címen új tanulmányi központot létesít. [...] Az Intézet létesülését Isten sok előzménnyel készítette elő. Az evangélizáció megindulásával és a gyülekezetek ébredésével mind jobban előtérbe került egyházunkban a nem-lelkészeknek (laikusoknak) szolgálata. Az ébredés Lelke kegyelmi ajándékok gazdagságával tud megajándékozni bennünket, hogy Krisztus teste épüljön elvilágiasodott gyülekezeteinkben. [...] Az egyház és az állam szétválásztása következtében létrejött új közjogi helyzet és ezzel kapcsolatban azok az új

⁴ A Magyarországi Evangélikus Egyházegyetem közgyűlési jegyzőkönyve, 1908. 111–112. pont. EOL.

⁵ A Magyarországi Evangélikus Egyházegyetem közgyűlési jegyzőkönyve, 1909. EOL.

⁶ Góbi Imrét az 1911–1927 közötti években Kermenszky György követte az igazgatói székben, majd Vidovszky Kálmán volt a Luther Otthon vezetője (1927–1932 között). 1932-től 1943-ig Kuthy Dezső egyetemes főtitkár töltötte be az intézmény igazgatói posztját is. Az ő dunáninnyi püspökké választása után Vargha Sándor egyetemes főtitkár vette át az otthon vezetését (1943–1948).

⁷ Továbbá Gáncs Aladár, Scholz László, Hafenschner Károly, Kendeh György, Kemény Lajos, Zászkaliczky Pál, Gaudy László, Dezséry László, Grünwalszky Károly. (HURSÁN Pál – ADAMIS Géza: *Volt egyszer egy kollégium...* Kézirat. EOL, Luther Otthon iratai, 80. sz. Öregdiákok köre tagjainak jegyzéke.)

⁸ A Magyarországi Evangélikus Egyházegyetem rendes közgyűlésének jegyzőkönyve, 1949. április 7. 54. pont. EOL.

⁹ Id. Benczúr László visszaemlékezése 2002. október 26-i találkozásunkkor (szóbeli közlés).

kérdések és feladatok, amelyeket elpolgáricosodott és elkényelmesedett gyülekezeteink számára maga a történelmet formáló Isten vet fel, szintén azt bizonyítják, hogy a laikusképzés nemcsak szükséges, hanem sürgős tennivalónk.”¹⁰

Az alapítók az intézet szervezeti szabályzatában így foglalták össze céljait:

„...a magyarországi evangélikus egyház mind nem lelkészi (laikus), mind lelkészi, egyházi munkásainak képzése, illetve továbbképzése.

Eszközei: Egyéves és rövidebb vagy hosszabb idejű tanfolyamok lelkészek és nem lelkészi jellegű egyházi munkások számára. Ilyenek:

- a) lelkészi továbbképző tanfolyamok,
- b) önkéntes gyülekezeti munkások alapfokú tanfolyamai,
- c) önkéntes gyülekezeti munkások felsőfokú (szakosított) tanfolyama (legkisebb időtartama 3 hét),
- d) kántorképző tanfolyamok.

E tanfolyamokon kívül konferenciák szolgálják az Intézet céljait.”¹¹

Az evangélikus egyetemi misszió története 1921–1949 között

1920-ban néhány egyetemi hallgató megalakította az Evangélikus Főiskolás Hallgatók Szövetségét.¹² 1921-től már az Országos Luther Szövetség alosztályaként működött az Egyetemi Luther Szövetség, amelynek tagjai feladatuknak tekintették többek között a magyar evangélikus egyetemi és főiskolai hallgatók evangélizálását, egyház- és hitvalláshűsége való nevelését.¹³ Az Egyetemi Luther Szövetség irodája a Luther Otthon egyik szobájában kapott helyet 1937-ig.¹⁴ Az 1934/35-ös tanévtől kezdve az otthon már nemcsak az egyetemi istentiszteleteknek, hanem az ifjúsági szövetség bibliaóráinak és előadásainak is helyet adott. Az Egyetemi Luther Szövetség belmissziós osztálya szervezte a lelki alkalmakat, 1936-tól Dezséry László lett ennek a bizottságnak az elnöke, 1939-től pedig a szövetség igazgató lelkésze.¹⁵

1941-ben az Evangélikus Egyetemes Egyház államsegély igénybevételével¹⁶ megszervezte az egyetemi lelkészi állást.¹⁷ 1942. március 8-án iktatták be Dezséry Lászlót ebbe a szolgálatba a Deák téri evangélikus templomban.¹⁸

Az ostromot követően Dezséry 1945 húsvétjától tartott újra egyetemi istentiszteleteket.¹⁹ A háború utáni szemeszterekben a fővárosban körülbelül hétszáz evangélikus felekezeti hallgató tanult a lelkész adatai szerint.

¹⁰ A Magyar Evangélikus Egyház püspökeinek körlevele, 1949. október 30. EOL, Benczúr-hagyaték, 4. d.

¹¹ A Luther Márton Intézet Szervezeti Szabályzata, 2. pont. EOL, Benczúr-hagyaték, 4. d.

¹² Suchovszky Sándor (ügyvezető elnök) és Brenndörfer Terézia orvostanhallgatók levele a Kormányzó Bizottsághoz. Budapest, 1920. április 26. EOL, 3. irattartó: Evangélikus Egyetemi és Főiskolai Hallgatók ügyiratai, 1920–1921.

¹³ Az Egyetemi Luther Szövetség 1943. október 13-án tartott választmányi ülésén elfogadott (módosított) alapszabály 2. §-a. EOL, Egyetemi Luther Szövetség jegyzőkönyvei, 1938–1944.

¹⁴ Uo. 16. §.

¹⁵ Dr. Suchovszky Lajos igazgató lelkész utódként. Az Egyetemi Luther Szövetség 1939. december 15-én tartott tisztújító közgyűlésének jegyzőkönyve. EOL, Egyetemi Luther Szövetség jegyzőkönyvei 1/a, 1938–1944.

¹⁶ Kapi Béla püspök levele Dezséry Lászlóhoz. Győr, 1941. június 30. EOL, Dezséry László levelezései, 1. d. 1938–1944.

¹⁷ A Magyarországi Evangélikus Egyházegyetem rendes közgyűlésének jegyzőkönyve, 1941. november 7. 4. pont. EOL.

¹⁸ Kapi Béla püspök levele Dezséry Lászlóhoz. Győr, 1942. február 2. EOL, Dezséry László levelezései, 1. d. 1938–1944.

¹⁹ Dezséry László jelentése az 1945–47. években végzett egyetemi és főiskolai lelkigondozásról. EOL, Dezséry László levelezései, 1. d. 1938–1944.

1949-ben Dezséry háromszáz fiatalból álló közösséget hagyott az utódjára, Benczúr Lászlóra, amikor január 31-én befejezte egyetemi lelkipásztori szolgálatát.

Az evangélikus egyház vezetése egyetemi lelkipásztor kinevezésével tette hivatalossá a kezdetben szövetségi keretek között működő egyetemi missziót. Azonban a reformátusokkal szemben az evangélikus egyetemisták közössége nem indult el az önálló gyülekezetté válás útján. Az evangélikus egyházban 1948-at követően az egyetemi lelkési státusz megtartása is komoly eredménynek számított, annak ellenére, hogy az egyetemi lelkészek az addigi gyakorlattal szemben nem mehettek be az egyetemekre, és természetesen nem taníthattak. 1952-ben Benczúr László így írt erről egyik levelében: „az állam és egyház közjogi széjjelválásztása természetes következményeképpen ez az egyházi munka a főiskolák belső életéből kivált, de mint lehetőség és feladat fennmaradt. Feladata: az evangélium örömezenetével szolgálni a főiskolások között, ennek érdekében kapcsolatot teremteni a Budapestre felköltöző főiskolai tanulmányokat folytató ifjúsággal és a budapesti főiskolásokkal egyaránt. [...] azokat, akikkel kapcsolatba kerültem, nem igyekeztem külön szervezetbe vagy elkülönülő közösségbe tömöríteni, inkább az volt a célom, hogy bekapcsoljam őket a helyi gyülekezeti életbe.”²⁰

Benczúr László evangélikus egyetemi lelkipásztori kinevezésének előzményei

Az 1915-ben született Benczúr Lászlót tanulmányai ideje alatt már olyan hatások érték, amelyek felkészítették az egyetemi lelkipásztori szolgálatra. Életrajzából ezeket az eseményeket és hatásokat emelem ki.

Tanulmányait a fővárosi egyetemi ciszterci gimnáziumban végezte, ezekben az években olvasta a katolikus egyetemi lelkész, Tóth Tihamér (1889–1939) könyveit, amelyek nagy hatással voltak rá. Édesapja tanácsára iratkozott be a soproni evangélikus hittudományi karra. Benczúr 1933 nyarán ismerkedett meg Dezséry Lászlóval, akivel soproni diákéveik alatt mély barátságot kötöttek.²¹ Benczúr az 1935/1936-os tanévben egy életre szólóan meghatározó szemesztert töltött a kolozsvári teológián: megismerkedett az erdélyi magyar értelmiséggel,²² részt vett egy főiskolák konferencián is Sztánán (BENCZÚR 1988, 19–20. o.). 1937-ben szentelték lelkésszé. 1940-ben, svájci tanulmányútjáról visszatérve részt vett a Dezséry László egyetemi lelkész által szervezett összejöveteleken (istentiszteleteken, kávéházi beszélgetéseken, filmvetítéseken). Benczúr így emlékezett vissza az egyetemi istentiszteletekre: „Dezséry teljes odaadással az evangélizáció és az ébredés oldalára állt.”²³

1942-ben Benczúr Lászlót fővárosi vallástanárnak nevezték ki, egyben ő volt a kelenföldi evangélikus gyülekezet vallástanára is. Ugyanabban az évben, 1942-ben nősült meg, mint barátja, Dezséry.²⁴ A két család gyakran összejárt, a két lelkipásztor aktívan segítette és támogatta egymás szolgálatát. Benczúr László így írt erről az együttműködésről: „Javaslatomra [Dezséry] Ordass (akkor még Wolf) Lajost előadásra kérte egyetemisták körében. Ordass által őt [Dezséryt] hívtam meg [Kelenföldre]. Kitűnő előadást tartott népes szeretetvendégségen az evangélikus[ok]

²⁰ Benczúr László levele az esperesnek, 1952. július 21. EOL, Benczúr-hagyaték, 4. d.

²¹ BENCZÚR László: *Arcképvázlat Dezséry Lászlóról*. Kézirat. 1–2. o. (Id. Benczúr László fénymásolatban bocsátotta rendelkezésemre 2002-ben.)

²² Találkozhatott Karácsony Benő (1888–1944) íróval, Reményik Sándor (1890–1941) költővel, Tamási Áron (1897–1966) íróval, Nyiró József (1889–1953) íróval és Kós Károly (1883–1977) építésszel, íróval.

²³ BENCZÚR László: *Arcképvázlat Dezséry Lászlóról*, 2. o.

²⁴ Uo. 1–2. o.

vallási ismereteiről, nézeteikről, életfelfogásukról [...] Tőlem is kért előadást. Az állam és az egyház viszonyáról beszéltem...”²⁵

A háború utáni esztendőkből Benczúr és Dezséry közösen gondolkodtak az evangélikus ifúság jövőjéről. Benczúr segítette barátja egyetemi lelkészi munkáját, például 1948 nyarán a Dezséry által Gyenesdiásra szervezett egyetemi konferenciára az ő kérésére és hatására ment el Ordass Lajos püspök előadást tartani.²⁶

1949-ben, tizenhárom évi egyetemi lelképásztori szolgálata után Dezséry Lászlót püspökké választották. Ebben a pozícióban is szívügyének tekintette az egyetemisták sorsát. Bár számára egyértelmű volt, hogy a kiépülő új politikai rezsim az (evangélikus) egyház mozgásterét egyre szűkebb keretek közé fogja szorítani, fontosnak tartotta, hogy ameddig csak lehet, az egyház éljen a misszió lehetőségével. A református egyetemisták közötti misszió már az 1940-es évek közepén kezdte „kinőni” a Soli Deo Gloria diákszövetség kereteit, a háború utáni években egyetemi közösségeik önálló gyülekezetekké váltak. Amikor 1948-ban a szövetséget megszüntették, a református egyház vezetői egyetemi lelkészeket neveztek ki. Ennek köszönhetően 1955-ig szolgált egyetemi lelképásztor a református egyházban Konkoly Iván személyében.²⁷

Dezséry László püspöki kinevezése után látta, ahogy a szovjet érdekszféra minden országában, úgy hazánkban is egyházellenes szocializmust építenek ki. Ebben a helyzetben is vallotta, hogy az egyház minden időben megmarad. Az evangélikus egyház vezetői közül sokan inkább vállalták az üldöztetést, a börtönt, hogy az állammal való bármiféle kollaborálást és annak még a látszatát is elkerüljék. Azonban „Dezséry szerint csak együttműködés közben, belülről és nem kívülállóként nyílik lehetőség az adott helyzetben érvényesülni képes kritikára”.²⁸

Benczúr László visszaemlékezéseiben csak érintőlegesen írt egyetemi lelkészi szolgálatáról, illetve kinevezésének okairól. A ránk maradt iratokból és 2002-ben folytatott beszélgetéseinkből arra következtethetünk, hogy Dezséry püspökként azért személy szerint Benczúrt nevezte ki egyetemi lelkésszé, mert több évtizedes barátságuk alatt megtapasztalta, hogy Benczúr László alkalmas erre a feladatra. Barátságuk okán Benczúrnak is voltak tapasztalatai

Benczúr László flanelográf bibliorát tart gyerekeknek a Déli Egyházkerület gyermekünnepségén (1950–52 körül)

²⁵ Uo. 2–3. o.

²⁶ Uo. 3. o.

²⁷ Orgoványi György (1913–1985) 1947 márciusától 1948-ig a Soli Deo Gloria szövetségben belül szolgált az egyetemisták között mint lelképásztor, 1948 decemberétől 1950 decemberéig pedig a református egyház pesti egyetemi lelkésze volt. Kollégája, majd utódja ebben a szolgálatban Konkoly Iván (ejtsd: konkoli, 1914–1984) volt 1948 márciusától 1955. december 31-éig. Konkoly eleinte csak a budai egyetemisták között, 1950 után a pestiek között is szolgált.

²⁸ BENCZÚR László: *Arcképvázlat Dezséry Lászlóról*, 4. o.

és rálátása az egyetemi misszióra, vallástanárként tanítási gyakorlattal is rendelkezett. A kényes politikai és egyházpolitikai helyzetben Benczúr László lelkipásztor hiteles, szelíd és szeretetteljes személyiségével hídszerepet töltött be.

A püspök 1949. október 1-jétől nevezte ki evangélikus egyetemi lelkipásztornak Benczúrt,²⁹ aki 1953 őszéig szolgált ebben a minőségében. Ugyanebben az időszakban a Luther Márton Intézet igazgatója is volt.³⁰

Benczúr László egyetemi lelkipásztori szolgálata

Négy tanítvány között (jobbán Koczor Miklós). Gyenesdiás, 1952.

Az 1948-as fordulatot követően felállt új evangélikus egyházvezetés a beszűkült lehetőségekhez mérten törekedett az egyetemi missziónak teret biztosítani. Bár az egyetemisták és főiskolások kollégiumaként is működő Luther Otthont 1949-ben több okból is be kellett zárni, a helyén létrejött Luther Márton Intézet továbbra is helyet biztosított az egyetemi missziónak.

Benczúr László egyetemi lelkészi megbízását 1949. október 1-jétől kapta meg,³¹ bár a Magyarországi Evangélikus Egyházegyetem csak az 1950. március 3-án megtartott rendkívüli közgyűlésén rendelkezett az egyetemi és főiskolai ifjúság lelkigondozását végző lelkészi állás megszervezéséről. Az egyetemi lelkészi feladatra ekkor is Benczúrt választották meg, és rendelkeztek díjleveléről is,³² továbbá arról, hogy az új egyetemi lelkészt a Luther Márton Intézet igazgatójának is kinevezik.

Benczúr László lelkészi és igazgatói szolgálata kiegészítette egymást, nehezen lehet szétválasztani a két munka feladatköreit. Az intézet adta a helyszínt a legtöbb egyetemi gyülekezeti programhoz, amelyeken az Üllői úti épület lakói is rendszeresen részt vettek. Benczúr László családjával a Luther intézet házrészében lakott.³³

²⁹ Benczúr László levele dr. Gaudy László vallástanítási igazgatóhoz. Budapest, 1950. január 25. EOL, Benczúr-hagyaték, 4. d.

³⁰ Dezséry László püspök 1953-ban mentette fel Benczúr Lászlót egyetemi lelkészi szolgálatából. Ezt követően 1966-ig püspöki titkárként tevékenykedett: először Dezséry mellett 1956 októberéig, majd Ordass Lajos (1901–1978) mellett végzett szolgálatot 1958. június 24-ig, végül Káldy Zoltán (1919–1987) püspök titkára volt. 1966. október 9-től Benczúr László az angyalföldi evangélikus gyülekezet lelkipásztora volt egészen nyugdíjba vonulásáig (1984. december 31.). 1957-ben újránősült, második felesége dr. Kada Judit tanár volt, aki 2006-ban halt meg. Benczúr László nyugdíjas éveiben is rendszeresen írt az *Evangélikus Élet* című hetilapba, és hitoktatóknak szervezett továbbképzéseken adott elő. Az evangélikus könyvtár számára könyveket kötött. Élete utolsó hét évében már nem látott, ezért magnóra mondta gondolatait. Id. Benczúr László a fia által tervezett idősök otthonában hunyt el 2008. október 4-én.

³¹ Benczúr László levele dr. Gaudy László evangélikus vallástanítási igazgatóhoz. Budapest, 1950. január 25.

³² Egyetemi lelkészi meghívólevelével Benczúr László evangélikus lelkész úrnak, Budapest, dátum nélkül. EOL, Benczúr-hagyaték, 4. d.

³³ Ifj. Benczúr László visszaemlékezése 2012. április 26-ai találkozásunkkor.

Egyetemi lelkészként nem hagyományos értelemben vett gyülekezetet örökölt, hanem egy feladatkört: keresse fel és pásztorolja a Budapesten tanuló evangélikus egyetemistákat és főiskolásokat. Benczúr László így emlékezett vissza szolgálatának kezdeteire: „...amikor átvettem Dezséry Lászlótól az egyetemi lelkészi szolgálatot, az egyetemek kapuja bezárult az egyházak előtt. Kérdés volt, hogy van-e jövője még az egyetemi misszióknak.”³⁴

Benczúr tapasztalatai szerint a II. világháború utáni években ezek a kérdések foglalkoztatták az egyetemistákat: „Hogyan, miként igazodhatok el a forradalmi változások szövevényes világában? És még ennél is izgalmasabb kérdéssé vált sokak számára, hogy mit jelent hitem a szakmámra való felkészülés, leendő hivatásom gyakorlása és általában a kultúra, az irodalom, a zene, a képzőművészet, a különböző tudományágak, a filozófia kihívásai tekintetében. [...] Mit jelent számomra Krisztus követése, ha szeretek sportolni, ha szerelmes vagyok, ha koncertre járok, ha mérnök, orvos, pedagógus szeretnék lenni?”³⁵ Az egyetemi lelkész visszaemlékezése szerint a korszak evangélizációi, bibliakörei többnyire figyelmen kívül hagyták ezeket a kérdésselvetéseket, emiatt sok fiatal kiábrándult az egyházból. Ha viszont olyan közösségre találtak, amelynek lelkésztől hiteles keresztyén válaszokat kaptak kérdéseikre, oda szívesen jártak, illetve szolgáltak is. A Luther intézetben szervezett programokat az egyetemisták hitelesnek tartották.³⁶

Benczúr László 1949 októberében a budahegyvidéki evangélikus gyülekezetben működő egyetemista bibliakörben kezdte el szolgálatát; ennek a körnek a tagjai a nyári gyenesdiási egyetemi konferencián ismerkedtek meg, és ott döntötték el, hogy tanév közben is összejárnak bibliatanulmányozásra.³⁷ A tagok kérésére az alkalmakat néhány hét múlva a Luther Márton Intézetbe helyezték át. Az Üllői úti épület fűtött volt, és a fontosabb egyetemekhez közel található. A bibliórákat péntek esténként tartották, 1950 januárjára már több mint harminc hallgatónak. Az egyetemi lelkész ezeken az alkalmakon a Galatabeliekhez írt levelet, majd az Efezusi levelet magyarázta a fiataloknak.³⁸

Az egyetemi lelképásztor intézetbeli lakásán vasárnap délutánonként kötetlen összejöveteleket tartottak. Az alkalmakon a fiatalokat érdeklő és érintő kérdéseket tárgyalták meg. Továbbá közösen zenéltek, énekeltek, és adott témákban meghívott előadókat hallgattak meg. Benczúr László a korábbi gyakorlattal ellentétben nem tartott külön egyetemi istentiszteleteket. Nagyobb ünnepek előtt úrvacsorai előkészítő alkalmakat tartott a fiataloknak, aztán közösen vettek részt egy nagyobb budapesti evangélikus gyülekezet ünnepi istentiszteletén.³⁹

Benczúr László egyetemi lelkészként az adventi szeretetvendégségen mutatkozott be a fiataloknak. Erről az alkalomról az egyik egyetemi hallgató, aki a Luther intézet lakója is volt, így számolt be az *Evangélikus Élet* című hetilapban: „Jöttek is egymás után. Jórészt ismerősök [...] Öröm volt ez a találkozás, ahogyan kinőtt a hétköznapi rohanás fáradságos munkája között [...] aki ismeretlen volt, az sem maradt idegen. A teremben szétáradt a szeretet, és átmelegített, felölelt mindenkit. [...] Benczúr László egyetemi lelkész, aki most találkozott először szélesebb körben a rá bízott hallgatókkal, bemutatkozásában őszinte, meleg szeretettel fordult az ifjúság felé. [...] éreztük mindannyian, hogy nagy felelősséggel és szeretettel indul új munkájába.” (HÖLVÉNYI 1949) Ekkor találkozhatott először Benczúr László a vidékről Budapestre került evangélikus egyetemistákkal, köztük a Somogyi Béla úti volt leányotthon lakóival is.⁴⁰

A Luther intézetben tartott bibliórák utáni perselyezésből befolyt adományokból az egyetemisták rendszeresen

³⁴ Id. Benczúr László visszaemlékezése 2002. október 26-ai találkozásunkkor.

³⁵ Uo.

³⁶ Uo.

³⁷ Benczúr László levele Turóczy Zoltán püspöknek. 1950. szeptember 5. EOL, Benczúr-hagyaték, 4. d.

³⁸ Benczúr László levele dr. Gaudy László evangélikus vallásitanítási igazgatónak. Budapest, 1950. január 25.

³⁹ Benczúr László levele Turóczy Zoltán püspöknek. 1950. szeptember 5.

⁴⁰ Benczúr László levele Kemény Lajos esperesnek. 1952. július 21.

támogatták Sátory Tilda gyermekmissziós tevékenységét. Sátory Tilda flanelográfjával⁴¹ járta az ország gyülekezeteit, és tanította a gyerekeket. Az egyetemisták emellett támogattak még egy középiskolás és egy teológus diákot, illetve a gyenesdiási konferenciatalepet is.⁴²

Benczúr László első szolgálati évének tapasztalatairól így számolt be püspökének: „...az egyetemi lelkészt több ízben keresték fel lelkipásztori beszélgetésre, tanácskérésre és szociális megsegítés végett. Többek számára szerzett tanulmányi és lakbérsegélyt. [...] Az egyetemisták legnagyobb része valamelyik budapesti gyülekezet életébe is bekapcsolódik, de ők maguk tartják szükségesnek a külön egyetemistákból álló közösségnek a fenntartását. Az egyetemisták között végzett lelki munkának egyesületi kerete nincs. Az egyesületi keresztyénység korszaka lezárult. Új utakat kell keresni a Budapesten tanuló főiskolások összegyűjtésére.”⁴³

1952-ben Benczúr László éves jelentésében arról számolt be, hogy hatvan-hetven fiatallal állt rendszeres egyetemi lelkipásztori kapcsolatban. Gyakran keresték fel lelkigondozói beszélgetés céljából. Benczúr azonban nemcsak lelki segítséget nyújtott, hanem több alkalommal segített szociális és tanulmányi ügyekben is. A megbetegedett hallgatókat a kórházban vagy otthonukban is meglátogatta, ha igényelték.⁴⁴ Évente négyszer körlevélben kereste meg a fiatalokat; szolgálata végén már kétszázttíz fővárosi és vidéki hallgatónak küldött ilyen, gyakran személyes hangvételű írást. Ezekben nemcsak az egyetemistáknak szervezett gyülekezeti programokról és konferenciákról írt, hanem egy-egy bibliai gondolatról is. Az 1952. januári körlevelében például a 130. zsolnárt magyarázta. 1952 tavaszán pedig kifejezetten személyes hangnemben írt a fiataloknak: „Éppen a vasárnapi prédikációra készülök, amikor a körlevelet írom. Elég nehéz textus Laetare vasárnapjának epistolája. Kissé bonyolult és számunkra nehézkes képrendszerben beszél. Egy kis bibliaismerettel és belemélyedéssel azonban kibomlik a szimbólumok értelme. Beszédessé válik a szöveg. Most azon gondolkodom, hogy mit is mondhat a körlevél olvasói számára. A 27. versen akad meg a szemem a Galata 4-ből. »Ujjongj, te meddő, ki nem szülsz; vigadozzál és kiálts, ki nem vajúdol...« Ez az ujjongás és az a vigadozás nyilván nem a meddőségért van. A meddőség szomorú dolog. Itt egy olyan meddőről van szó, aki késő öregségében terhessé lett és vajúdott. Sáráról szól az ige. Sára alapján véve mégis szép, és izgalmas múlt állt mögötte. Csak éppen jövője nem volt. Nem volt, de lett. Isten ígéje megszólította, ígéretet tett neki. El sem tudta képzelni. Nevetett az egészen. Késő öregségében mégis gyereket várt. Vajúdni kezdett. Most már nem hátra nézett, hanem előre, oda, amitől addig annyira félt: a jövőbe. Ezért kell ujjongania és vigadoznia. Úgy gondolom, ilyen a keresztyén egyház is, amelynek tagjai vagyunk. Egy kicsit öreg. Közel 2000 éves. Gazdag öröksége van. Izgalmas múltra tekinthet vissza. Most mégis vajúdik. Nem a múltján mereng, hanem a jövőjét keresi. Úgy történt ez, hogy úgy 30-40 évvel ezelőtt Isten újra beszélni kezdett. Először csak néhány főiskolás diák között hallották meg a hangját (Pro Christo! Tah!), aztán egyszerre ott is, ahol a legkevésbé várták, a teológiákon...”⁴⁵

1950 tavaszán ifjúsági tanulmányi konferenciát tartottak Mátraházán, melynek célja az ifjúsági munkában szolgáló lelkészek tapasztalatcseréje volt. Az egyetemi misszióról Benczúr László mellett Konkoly Iván református egyetemi lelkész is beszélt.⁴⁶

Az egyetemi lelkész feladatai közé tartozott a nyári ifjúsági konferenciák szervezése és megtartása. Laborczi Zoltán (1919–2004) lelkipásztor vezette 1948-tól 1953-ig a gyenesdiási Kapernaum központot, ekkoriban a kü-

⁴¹ A bibliai történetek játékos, dramatizált előadására használt flanel háttér, amelyen a szereplők papírfigurái „mozogtak”. – *A szerk.*

⁴² Benczúr László levele Kemény Lajos esperesnek. 1952. július 21.

⁴³ Benczúr László levele dr. Vető Lajos püspöknek. Budapest, 1950. szeptember 5. EOL, Benczúr-hagyaték, 4. d.

⁴⁴ Benczúr László levele Kemény Lajos esperesnek. 1952. július 21.

⁴⁵ Benczúr László levele dr. Vető Lajos püspöknek. Budapest, 1950. szeptember 5.

⁴⁶ Meghívó a mátraházi tanulmányi konferenciára. Budapest, 1950. április 5. EOL, Benczúr-hagyaték, 4. d.

lönböző korcsoportoknak szervezett találkozók között az egyetemi konferenciák fontos szerepet kaptak. Egy-egy konferencia keddenként áhítattal és vacsorával vette kezdetét, majd a vasárnapi istentisztelettel, úrvacsorával, illetve a „morzsaszedéssel” ért véget. A hétköznapi reggelek áhítattal kezdődtek, majd bibliatanulmánnyal folytatódtak. A résztvevők délelőtt még meghallgattak egy evangélizációs előadást, majd ebéd és szabadidő (fürdés a Balatonban) következett. Délután ismét egy előadás hangzott el, amelyet megbeszélés követett, végül vacsora és esti áhítat zárta a napot (FABINY 2009).

Az 1949-es nyári konferenciát *Jézus Krisztus a mi reménységünk* címmel tartották, 1950 augusztusában pedig *Az evangélium útja Európába* volt a téma a gyenesdiási Kapernaumban. Délelőttönként az Apostolok cselekedeteit tanulmányozták, délutánonként a második kőtábla parancsolatait beszélték meg a fiatalok. Az evangélizációkat Ézsaiás könyve alapján tartották.⁴⁷ Az 1951-es ifjúsági konferencia megszervezése már több nehézségbe ütközött, mint a korábbiaké. A szokásos augusztus végi időpontot az akkor bevezetett kötelező nyári katonai szolgálat miatt szeptemberre kellett módosítani, hogy a fiúk is el tudjanak menni Gyenesdiásra.⁴⁸ A hét témája *„A reménység nem szégyenít meg...”* volt Róm 5,5 alapján. Délelőtt a fiatalok arról beszélgettek, hogy kicsoda az ember. A délutáni beszélgetések témája pedig Jézus Krisztus volt, aki „erőm, üdvöm és reményem”. Az evangélizációt a 130. zsoltár alapján tartották.⁴⁹ A konferencia előadói között a szervező egyetemi lelkész mellett elődje, Dezséry László is fontos szerepet kapott.

Benczúr László szolgálata a Luther Márton Intézetben

Visszaemlékezéseiben Benczúr a Luther Márton Intézet igazgatására nem tért ki. Az intézet irattárából mindössze egy doboznyt őriz az Evangélikus Országos Levéltár.⁵⁰ A lelkipásztor saját iratai között csak néhány dokumentumot őrzött meg erről a szolgálatáról. Így sem a Luther Márton Intézetről, sem Benczúr László intézetbeli munkájáról alkotott képünk nem lehet teljes.

A Magyarországi Evangélikus Egyházegyetem 1950. március 3-i rendkívüli közgyűlésén Benczúr Lászlót választotta a Luther Márton Intézet igazgatójává. Meghívólevelében így foglalták össze, mit várnak az új vezetőtől: „...az Intézet szellemi irányítását, az éves munkaterv elkészítését, a tanfolyamok és tanulmányi konferenciák tervét, az előadók felkérését és azok irányítását, a munkaterv végrehajtására való felügyeletet, a házirend és a fegyelmi rend betartatását, általában az Intézet lelki vezetését.”⁵¹

Az intézet első lakói azok az egyetemi hallgatók voltak, akiket még Dezséry László szállásolt el szolgálata idején az intézet elődjében, a Luther Otthonban. A diákokról töredékes névsorok maradtak fent. Az állandó lakók többsége műegyetemista és bölcsészhallgató volt, akik egyben az „egyetemi gyülekezet” szolgáltágját is alkották.⁵² Amikor a soproni evangélikus teológiát a fővárosba költöztették, hat hallgatónő kapott helyet az épületben. „Kezdetből fogva ifjak (egyetemi hallgató és tanfolyamokon részt vevő fiúk) is laktak az intézetben. [...] társadalmi szempontból

⁴⁷ Meghívó a gyenesdiási evangélikus főiskolás csendesnapokra. EOL, Benczúr-hagyaték, 4. d.

⁴⁸ Benczúr László levele [Grünvalszky] Károlynak. Budapest, 1951. július 23. EOL, Benczúr-hagyaték, 4. d.

⁴⁹ Benczúr László és Balikó Zoltán evangélikus lelkészek körlevele a konferencia részleteiről. 1951. augusztus 5. EOL, Benczúr-hagyaték, 4. d.

⁵⁰ EOL, Luther Márton Intézet irattára, 1949–1953. (Anyakönyv, pénztárkönyv, számadások, jegyzőkönyvek.)

⁵¹ A Luther Márton Intézet igazgatójának meghívólevele. EOL, Benczúr-hagyaték, 4. d.

⁵² EOL, Luther Márton Intézet irattára, 1949–1953.

nagyon különböző rétegekhez tartozó huszoneves fiúk és lányok voltak valamennyien. Idejüket teljesen szabadon osztották be. Napi életrendjüket az órák látogatása, a tanulás, a gyakorlás és a közös esti áhítat időpontja szabta meg. Maguk alakították ki az együttélés rendjét. Kirívó konfliktusokra nem került sor. Az intézet otthonukká vált. Az intézet igazgatója elsősorban lelkipásztori jelenlétével örködött a jó renden” – emlékezett vissza a mindennapokra Benczúr László az 1980-as évek végén.⁵³

Az egyetemi lelkész az első kántorképző tanfolyamot még 1949 őszén szervezte meg tizennégy résztvevőnek, Peschko (Peskó) Zoltán orgonaművész vezetésével. Az intézetben végzett kántorok közül az egyik legismertebb

Esti áhítat 1958-ban

muzsikus Trajtler Gábor, aki a teológia mellett később a Zeneakadémiát is elvégezte orgona szakon.⁵⁴ A kántorképzőn Benczúr László tartotta a reggeli és esti áhítatokat, alkalmanként bentlakó egyetemisták is szolgáltak mellette.⁵⁵

Az úgynevezett laikusképző tanfolyamok többsége háromhetes kurzusokban zajlott, a résztvevők bibliaismereti, egyházismereti és egyházzenei órákat hallgattak. A programban bibliaköri alkalmak és evangélizációk is voltak. Benczúr aktívan részt vett a tananyag kialakításában, és előadásokat is tartott. (Például a II. önkéntes egyházmunkatárs-képző tanfolyamon az egyháztörténeti előadásokat ő tartotta.⁵⁶) A laikusképző tanfolyamok között volt olyan is, amelyen speciálisan a gyermek- és az ifjúsági misszió számára képeztek munkatársakat, ezért gyermeklélektani ismereteket is tanítottak. Ennek oktatására Benczúr Kada Juditot és Gyökössy Endrét

kérte fel. A kántorképző tanfolyamok hallgatói is nagyjából ezt a tananyagot sajátították el, liturgiai és himnológiai ismeretekkel kiegészítve.⁵⁷ Az 1949/1950-es tanévben kétszer tartottak gyülekezetimunkatárs-képző tanfolyamot, hat-hat főnek.

A Luther intézet épülete gyülekezeti konferenciák, értekezletek helyszíne is volt. Például kétszer kétnapos konferenciát tartottak a tordasi gyülekezeti belmisszió munkatársainak, máskor az óbudai evangélikus gyülekezet ifjúsági köre rendezett harminc fiataljának tudományos-lelki összejövetelt. A Jó Pásztor Egyesület és az izákosmentő misszió munkatársai is szerveztek itt konferenciát, a tíznapos családgondozói tanfolyamnak harminc hallgatója volt. 1951 végéig az intézet tanfolyamain és konferenciáin összesen hatszázan vettek részt.⁵⁸

Benczúr László igazgatóként a tanfolyamok végeztével is levelezett az itt végzett gyülekezeti munkásokkal és

⁵³ Benczúr László levele dr. Groó Gyulának. Budapest, 1988. november 28. 4. o. EOL, Luther Márton Intézet fondjegyzékének melléklete.

⁵⁴ Uo. 3. o.

⁵⁵ EOL, Luther Márton Intézet irattára, 1949–1953.

⁵⁶ A II. önkéntes egyházmunkatárs-képző tanfolyam naplója. EOL, Luther Márton Intézet irattára, 1949–1953.

⁵⁷ Benczúr László levele dr. Groó Gyulának. Budapest, 1988. november 28.

⁵⁸ A Magyarországi Evangélikus Egyházegyetem közgyűlésének jegyzőkönyve, 1951. november 9. 25. pont.

kántorokkal. Szolgálatát így köszönte meg egyik volt diákja: „Tanítványi hálás szívvel köszönöm a lelki épülést, amit Nagytiszteletű úrtól nyertem, innen tolmácsolom őszinte köszönetemet Peskó tanár úrnak és Weltler tanár úrnak, akik az eke szarvához szokott nehéz kezeimet megtanították az orgona billentyűinek könnyű kezelésére.”⁵⁹

Az evangélikus egyetemi lelkigondozás megszűntetése, Benczúr László egyetemi szolgálatának vége

A Luther Márton Intézetet 1952 végén bezáratták, ám a résztvevők a folyó képzéseket még befejezhatték. A bentlakás lehetősége megszűnt, mivel az Evangélikus Teológiai Otthon lakóit költöztették az Üllői úti épületbe.⁶⁰ 1953. május 1-jével Benczúr Lászlót püspöki titkárrá nevezték ki Dezséry László mellé, ezért le kellett mondania a Luther Márton Intézet igazgatói állásáról. Nem sokkal később, június 1-jén az intézetet végérvényesen megszüntették.

Benczúr László azonban szerette volna az egyetemisták közötti szolgálatát folytatni. Ezzel barátja és püspöke is egyetértett, ezért 1953. június elsejével megbízta azzal, hogy az „egyházkerületbe tartozó és bibliatanulmányozó gyülekezet iránt érdeklődő egyetemi és főiskolai hallgatók számára rendszeresen tartson bibliatanulmányokat”.⁶¹ Azonban nem minden evangélikus egyházi vezető értett egyet ezzel. Dr. Mihályfi Ernő (1898–1972) egyetemes főfelügyelő például magukra a főiskolásokra nézve is „veszedelmesnek tartotta, ha ilyen egyházi tevékenységben vesznek részt”.⁶² A június végi bibliaóra alkalmával több vezető (például Vető Lajos) beleavatkozott Benczúr László szolgálatába és nyári konferenciaszervezésébe is. 1953 nyara így súlyos feszültségben telt. Benczúr és Dezséry szerették volna, hogy az evangélikus egyházban megmaradjon az egyetemi misszió. Végül Benczúr – Dezséry nyomására – megszervezhette az utolsó gyenesdiási konferenciát a felsőoktatási hallgatóknak. Mivel ezen nem csak budapesti diákok vettek részt, úgy döntöttek, hogy majd szeptemberben közlik a fiatalokkal: a fővárosi egyetemi összejöveteleket be kell szüntetni.⁶³

Az utolsó, 1953. szeptember 4-én megtartott pénteki bibliaórán harmincöt fiatal vett részt. Benczúr László ezzel az igével búcsúzott tőlük és az egész egyetemi ifúságtól: „*Az Úr Jézus Krisztus kegyelme, az Isten szeretete és a Szentlélek közössége legyen mindnyájatokkal!*” (2Kor 13,13) Az egyetemi lelkész hivatalosan is bejelentette a hallgatóknak, hogy nem folytathatja tovább szolgálatát köztük. Benczúr az alkalmon elhangzott hozzászólásokat a következőképpen foglalta össze Vető Lajos (1904–1989) püspöknek írt levelében:

„1. Az egyházi élet jelenlegi helyzetében helyesebbnek látszik, ha a külön főiskolások számára tartott bibliaórákat megszüntetjük.

2. Az evangélium iránt érdeklődő főiskolások lehetőleg a saját lakhelyük szerint illetékes egyházközség bibliaórai munkájába kapcsolódjanak be.

3. Legyenek segítségül a budapesti főiskolások a vidékről felköltözőknek abban, hogy őket a gyülekezet felé irányítsák.”⁶⁴

⁵⁹ Kuncz Salamon és Palotay Gyula levele Benczúr Lászlónak. Harta, 1951. január 19. EOL, Benczúr-hagyaték, 4. d.

⁶⁰ Benczúr László levele dr. Groó Gyulának. Budapest, 1988. november 28. 4. o.

⁶¹ Dezséry László levele Benczúr László püspöki titkárhoz. Budapest, 1953. június 1.

⁶² Benczúr László levele Dezséry Lászlónak. Budapest, 1953. július 3.

⁶³ Id. Benczúr László visszaemlékezése 2002. október 26-ai találkozásunkkor.

⁶⁴ Benczúr László levele Vető Lajos püspökhöz. Budapest, 1953. szeptember 24.

A Luther Márton Intézet és Benczúr László egyetemi szolgálatának hatása

Benczúr László a Luther Márton Intézet hatását így értékelte: „...[az] Intézet célkitűzései érdekében áttételesen módosult formában folyt tovább a munka. Nem laikusokat képző tanfolyamok, hanem különféle munkaközösségek szervezésének útján, a Déli Egyházkerület püspöki hivatalának keretei között.”⁶⁵

Az intézetben végzett kántorok fontos szolgálatot tölthettek be az evangélikus egyház életében. Nemcsak a kántorképzést vitték tovább, ők foglalkoztak a készülő új énekeskönyv dallami kérdéseivel is. Komoly szakmai munkát végeztek 1955-re az „Új rész” dallamainak rögzítésével, valamint az új korálkönyv és a harmóniumiskola létrehozásával.⁶⁶

Az 1953. őszi hivatalos búcsú ellenére Benczúr püspöki titkárként is folytatta az egyetemi és főiskolai hallgatók pásztorolását (BENCZÚR 1996, 7. o.). Az 1953 és 1957 közötti években Üllői úti otthonában szombatoként tíz-hús evangélikus fiatal gyűlt össze: beszélgettek, énekeltek, zenéltek és együtt imádkoztak.⁶⁷

1953 után rendszeresen olyan hallgatókat látott vendégül, akik közül többen valamelyik fővárosi evangélikus gyülekezet hűséges és szolgáló tagjai is voltak, vagy később végeztek civilként fontos egyházi, gyülekezeti szolgálatot. Így például Koczor Miklós (mérnökhallgató), Ihrig Dénes (építészhallgató), Nagy Elemér (építészhallgató), Győri József (mérnökhallgató), Drenyovszky Irén (orvostanhallgató), M. Baló Borbála (kertészmérnök-hallgató), Satory Tilda (gyógytárgy-pedagógus-hallgató), Csonka Géza (közgazdász-hallgató), Csorba István (karnagy), Ittész Mária (grafikushallgató), Martsek János és Horváth Fausto (mérnökhallgatók) és még sokan mások.⁶⁸ Később, az 1960-as években is tartottak találkozókat Benczúr angyalföldi parókiáján. Az egykori egyetemista bibliakör tagjai egymás között is tartották a kapcsolatot.⁶⁹

Összegzés

Benczúr László lelkipásztorként többféle feladatot ellátva szolgálhatta egyházát és a híveket, volt gyülekezeti lelkész, vallásnár és püspöki titkár is. Leginkább azonban egyetemi lelkészként valósíthatta meg azt, amiért annak idején a lelkipásztori szolgálatot választotta: „...tulajdonképpen azért mentem a papi pályára, mert úgy éreztem, hogy ez a hivatás engem semmi elől nem zár el, senki elől nem zár el, mindenkihez utat nyit, s a világ minden kérdése felé odafordulhatok, éppen az evangéliumnak a fényében. Tehát univerzális érdeklődésemet elégíthetem ki, hogyha ezen a pályán fogok működni.” (BENCZÚR 1988, 27. o.)

Benczúr László egy feszültségekkel teli korszakban volt egyetemi lelkész, így szerepének teljes és hiteles megítélése további kutatásokat igényel. A fővárosi evangélikus egyetemi és főiskolai fiatalság körében végzett szeretetteljes szolgálata az evangélikus egyházban is áldássá lett. A Luther Otthon utódjaként létrehozott Luther Márton Intézetben – majd 1953 után Benczúr saját otthonában, sok mindennel dacolva – találkozhattak, kapcsolatokat építhettek a leendő evangélikus értelmiség tagjai és a laikus szolgálók. És ez – az 1950-es években – nem volt kevés.

⁶⁵ Benczúr László levele dr. Groó Gyulának. Budapest, 1988. november 28. 5. o.

⁶⁶ Uo. 5–6. o.

⁶⁷ Ifj. Benczúr László visszaemlékezése 2012. április 26-ai találkozásunkkor.

⁶⁸ Id. Benczúr László visszaemlékezése 2002. október 26-ai találkozásunkkor.

⁶⁹ BENCZÚR László: *Egyházunk szolgálata az evangélikus egyetemi és főiskolai hallgatók között – 1948–1953 között*. Vázlat. (Id. Benczúr László fénymásolatban bocsátotta rendelkezésemre 2002-ben.)

Hivatkozott művek

- BENCZÚR László 1988. *Benczúr László nagyapám élete, ahogy Emese unokájának elmesélte 1988-ban*. Kézirat. (Ifj. Benczúr László családjának tulajdona.)
- BENCZÚR László 1992. „Más övez fel téged”. *Lelkipásztor*, 2. sz. 163–165. o.
- BENCZÚR László 1996. „...et nos mutamur...”. *Interjú önmagammal 1995 végén*. A szerző magánkiadása.
- BENCZÚR László: *Arcképvázlat Dezséry Lászlóról*. Kézirat. É. n.
- BENCZÚR László: *Egyházunk szolgálata az evangélikus egyetemi és főiskolai hallgatók között – 1948–1953 között*. (Vázlat.) Kézirat. É. n.
- CZENTHE Miklós – ZOMBORYNÉ BAZSÓ Rozália 2006. Százéves az Üllői úti országos székház. *Evangélikus Élet*, 71. évf. 52. sz. december 24. 12–13. o. Web: <http://www.evelet.hu/archivum/2006/52/123>. (Megtekintés: 2012. november 3.)
- FABINY Tibor 2009. Laborczy Zoltánról. *Evangélikus Portál*. <http://www.evangelikus.hu/teologia/fabiny-tibor-laborczy-zoltanrol>. (Megtekintés: 2012. május 11.)
- GYÖRFFY Eszter 2003. *A budapesti egyetemi gyülekezetek története a XX. században*. Szakdolgozat. Budapest.
- GYÖRFFY Eszter 2011. „A diákság szomjasan várja az igét”. Dezséry László egyetemi lelkészi szolgálata 1936–1949 között. *Credo*, 3. sz. 26–38. o.
- HÖLVÉNYI Magdolna 1949. Egyetemisták az adventi koszorú alatt. *Evangélikus Élet*, december 4. 3. o.
- HURSÁN Pál – ADAMIS Géza: *Volt egyszer egy kollégium...* Kézirat. EOL, Luther Otthon iratai, 80. sz. Öregdiákok köre tagjainak jegyzéke.
- KIRÁLY Sándor 2009. *Az egyetemi hallgatóság társadalmi arculata Magyarországon a két világháború között*. Doktori disszertáció. Debrecen. Web: <http://ganymedes.lib.unideb.hu:8080/dea/bitstream/2437/88068/5/ertekezes.pdf>. (Letöltés: 2012. október 5.)
- LADÁNYI Andor 1999. *A magyar felsőoktatás a 20. században*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- SZEKERES Gábor – HURSÁN Pál 1995. Volt egyszer egy Luther Otthon. *Hang*, március. 4. o.

Levéltári források

- Evangélikus Országos Levéltár, Benczúr László hagyatéka.
- Evangélikus Országos Levéltár, Dezséry László hagyatéka.
- Evangélikus Országos Levéltár, Egyetemi Luther Szövetség anyagai.
- Evangélikus Országos Levéltár, Magyarországi Evangélikus Egyházegyetem közgyűléseinek jegyzőkönyvei.

Visszaemlékezések

- ID. BENCZÚR László visszaemlékezése 2002. október 26-i találkozásunkkor. (Szóbeli közlés.)
- IFJ. BENCZÚR László visszaemlékezése 2012. április 26-i találkozásunkkor. (Szóbeli közlés.)

Györffy Eszter 1998-ban végzett a Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karán, történelem és vallástanár szakon. 2003-ban a KRE Hittudományi Karán lelkész diplomát szerzett. 2004-től a Budapesti Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet lelkipásztora. 2007–2010 között a KRE Hittudományi Karán magyar egyháztörténelemből doktoranduszhallgató volt, kutatási témája a keresztyén ifjúsági mozgalmak története a 20. században, illetve az egyetemisták közötti misszió története.

